

Внесок Ф.Бекона в теорію обґрунтування

На філософські погляди Френсиса Бекона, що до теорії обґрунтування, значний вплив спричинило його професійне заняття юриспруденцією, протягом низки років він обіймав вищу судову посаду в Англії – лорд-канцлера, тобто голови Верховного суду, на якій йому доводилося за дорученням королеви Єлизавети займатися гармонізацією заснованого на прецедентах англійського і заснованого на римському праві шотландського законодавства. Ця діяльність і сприяла розвитку його захоплення індуктивною методологією. У розвитку юриспруденції Бекон виходив з реалістичної концепції закону, властивої неписаному загальному праву Англії. Він уперше розробив метод розбору випадку для використання в судових постановках як «докази» неписаного права. Саме цей метод випередив новий індуктивний метод, який Бекон вважав придатним до всіх галузей емпіричного знання. Неписані закони природи і суспільства не могли б бути відкриті на базі методу дослідження від випадку до випадку, прийнятого в англійських юристів, без того, щоб уникнути упередження, впливу догми, ідеології і влади – тих «ідолів», які, за Беконем, ускладнюють процес пізнання.

Насамперед Бекон був людиною безумовно віруючою – інакше і бути не могло в його час і на його посаді. Він вважав, що подібно тому, як християнський Новий Заповіт прийшов на зміну Старому Заповіту, не скасовуючи, а завершуючи його, запропонований ним «Новий Органон» завершує, а не скасовує «Старий Органон» Аристотеля. Завершення це мислиться як доповнення логіки пояснення логікою відкриття, логіки теоретичної – логікою практичною.

У Бекона теорія судження не передуює вченню про умовиводи, а є продовженням цього вчення. Проводиться ідея про те, що судження, подібно судовому рішенням або вирокові, є не *початок*, а *результат* обґрунтування.

Як досвідчений юрист Бекон невисоко цінує обґрунтовуючи можливості індукції. В індуктивному виводі «навіть чи що-небудь може звернути нашу увагу, тому що в цьому разі та сама дія розуму одночасно і знаходить шукане, і виносить судження про нього; тут процес відбувається безпосередньо, майже так само як у почуттєвому сприйнятті, не потребуючи жодних проміжних ланок». Індукція недемонстративна вже тому, що почуттєвий досвід принципово обмежений і присвячений до конкретної ситуації.

Бекон першим в історії філософії розкрив не тільки об'єктивне значення, а й суб'єктивне джерело тяжіння до силлогістичної техніки обґрунтування. З власне технічного боку силлогістичний вивід є не що інше, як редукція речень до принципів за допомогою середніх термінів. При цьому принципи мисляться загальноприйнятими і не піддаються обговоренню, а от перебування середніх термінів «є прерогативою вільно досліджуючого розуму».

Силогістична редукція здійснюється прямим і зворотним способами. При використанні прямої редукції (так званого остенсивного доведення) дане речення зводиться до самого принципу. Зворотна редукція (спростування) має на меті демонстрацію суперечності між тезою і принципом. Залежно від ступенів родо-видової віддаленості тези від принципу кількість середніх термінів відповідно зростає або скорочується. Бекон вважає, що аристотелівська аналітика і його вчення про спростування цілком закінчені й ефективні, а якщо і мають якісь вади, то тільки в надлишковій деталізації декількох цілком очевидних сюжетів.

Дійсний недолік аристотелівської аналітики Бекон вбачає в іншому – в недостатній розробленості вчення про те, які способи доведення повинні застосовуватися до різних об'єктів дослідження, тобто «свого роду науки судження про судження». Таким чином, саме визнаний родоначальник емпіризму і індуктивізму Нового часу Бекон, а не, скажімо, раціоналіст і дедуктивіст Декарт, порушив питання про метатеорію доведення, або металогіку. Втім, Бекон тлумачить завдання металогіки в прагматичному і навіть утилітарному дусі. Він теж посилається на цитований нами вище пасаж, де Аристотель, говорячи про необхідність ослаблення точності доведення залежно від предмета і ситуації, тільки вказав на проблему, але не вирішив її. Сам же Бекон відклав її вирішення до «Нового Органона».

Ідейні передумови для власне металогічної концепції обґрунтування містяться в третьому розділі восьмої книги «Великого відновлення наук». Тут у концентрованому вигляді Бекон сформулював свої філософсько-правові погляди по широкому колу принципів побудови теорії права, природи закону і законотворчості, судочинства, застосування законів, прецедентів та їхнього тлумачення.

*Васильченко А. В.,
студентка 1 курсу Національного університету
“Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
м. Харків*

Особливості судової риторики в XIX-XX ст.

Риторика — це наука про способи переконання та впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей. Ця наука вивчає методику творення тексту, визначає його структуру, найбільш придатну для зрозумілого й аргументованого викладення думки.

У 1864 році в Російській імперії, до складу якої входила Україна, було проведено судову реформу, яка запровадила суд присяжних, відділила суд від адміністрації, закріпила виборність суддів, змагальність кримінального процесу. Було створено адвокатуру. Між звинуваченням і захистом проходили публічні змагання, які викликали інтерес слухачів. Судові промови часто